

61. Уманець М. А. Словарь російсько-український / М. Уманець, А. Спілка. – К. : Держвидав, 1925. – 1149 с.
62. Фасмер Макс Этимологический словарь русского языка : в 4 т. / Макс Фасмер. – [2-е изд., стер.]. – М. : Прогресс, 1987. – Т. 4. – 860 с.
63. Частотний словник української художньої прози : у 2-х т. – Т. 2. – К. : Наукова думка, 1981. – 856 с.
64. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка : в 2-х т. – Т. 2. – М. : Рус. яз. Медиа, 2006. – 559 с.
65. Черногуз О. Відкритий лист до європарламенту. Копія – В. Ф. Януковичу / Олег Черногуз // Українське слово. – 2010. – № 12 (24–30 березня). – С. 6.
66. Чубай Г. Плач Єремії / Г. Чубай. – Львів : Кальварія, 1998. – 321 с.
67. Ященко А. Табачник готує холуйський підручник історії? / Анна Ященко // Шляхом перемоги. – 2010. – №16 (21 квітня).
68. http://slovník.narod.ru/etim_prik14.htm
69. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/kob/01.php
70. <http://www.v-otechestvo.com.ua/modules.php?name=Pages&page=106>
71. <http://www.ukrcenter.com/Література/Дмитро-Донцов>
72. <http://www.ukrcenter.com/Література/Дмитро-Донцов>
73. <http://tarasua.com/index.php?option=comi>
74. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/927926.html>
75. <http://www.radiosvoboda.org/content/blog/2031110.html>
76. http://slovokalinove.blogspot.com/p/blog-page_15.html
77. <http://www.unian.net/ukr/news/news-371969.html>
78. <http://galinfo.com.ua/news/63974.html>
79. <http://svobodavo.at.ua/news>
80. <http://www.zaxid.net/newsua/2010/11/26/160544/>
81. <http://waldi-pro.ucoz.ua/publ/1-1-0-19>
82. <http://otherside.com.ua/news/detail.php?lang=1&id=93269>
83. <http://www.volyn.com.ua/index.php?rub=22&article2=3&arch=879>
84. <http://news.ukrhome.net/content/990694/ВУУТ%D1%96vets-rahunki-TRK>
85. <http://www.politarena.org.ua/2009/09/08>
86. <http://www.novasich.org.ua/index.php?go=News&in=view&id=5137>
87. <http://www.v-otechestvo.com.ua/modules.php?name=Pages&page=106>

УДК: 811.161.2:81'367.622»16/20»

Н. М. Правда

КОМПОЗИТНО-СУФІКСАЛЬНІ ІМЕННИКИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ЛОКАТИВНОСТІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ К. XVII – ПОЧ. XXI ст.

Правда Н. М. Композитно-суфіксальні іменники зі значенням локативності в новій українській мові к. XVII – поч. XXI ст.

Розглянуто динаміку словотвірних типів та підтипів композитно-суфіксальних іменників зі значенням локативності з опорними субстантивною та вербальною основами в новій українській мові кінця XVII – початку XXI століть.

Ключові слова: композит, вербальна основа, субстантивна основа, опорний компонент, мотивувальна база.

Правда Н. Н. Композитно-суффиксальные существительные с локативным значением в новом украинском языке к. XVII – нач. XXI вв.

Рассмотрена динамика словообразовательных типов и подтипов композитно-суффиксальных существительных с локативным значением и опорными субстантивной и вербальной основами в новом украинском языке конца XVII – начала XXI веков.

Ключевые слова: композит, вербальная основа, субстантивная основа, опорный компонент, мотивирующая база.

Pravda N. N. Composite-suffixed nouns with locative meaning new ukrainian language late XVII – early XXI c.

The dynamics of word-types and subtypes composite-suffixed nouns description for a locative and supporting substantive and verbal fundamentals new Ukrainian language late XVII – early XXI c.

Key words: composite, verbal base, substantive base, supporting base, motivating base.

Останнім часом увагу мовознавців привертають проблеми вивчення іменників, утворених способом композиції з супровідною суфіксацією (В. М. Ліпич, В. П. Олексенко, А. М. Нелюба та ін.). Серед композитно-суфіксальних субстантивів часто трапляються складення з локативним значенням. Іменники з локативною семантикою «посідають у номінативній системі української мови одне з центральних місць, адже всі прояви людської діяльності відбуваються в просторово-часовому континуумі» [3, с. 1]. Проте історія композитно-суфіксальних іменників з локативним значенням у новій українській мові досліджена неповно. Відсутні спеціальні праці, присвячені виявленню складу таких похідних, з'ясуванню особливостей функціонування суфіксів, які брали участь у композитно-суфіксальній деривації іменників-локативів, активності їхньої сполучуваності з різними типами основ на всіх етапах розвитку нової української мови.

Метою нашої розвідки є опис динаміки дериваційної підсистеми композитно-суфіксальних іменників зі значенням місця в новій українській мові к. XVII – поч. XXI ст. Об'єкт дослідження – словотвірна підсистема композитно-суфіксальних іменників із локативною семантикою в новій українській мові.

Локативні найменування модифікують уже наявні категорії діяча, дії, якісної абстракції, назв знаряддя і неживих предметів, тому категорія назв місць є вторинною словотвірною категорією [4, с. 36]. І. Ковалик, враховуючи семантику словотвірної основи і словотвірних формантів, поділяє назви місць на такі лексико-словотвірні групи: назви місць виробничої діяльності людини; назви місць продукування предметів та їх зберігання; назви місцезнаходження предметів; назви сховищ для предметів та посуду; назви загального (нечітко) визначеного простору за його якісними ландшафтними ознаками; назви місцевості в широкому розумінні цього слова, у відношенні до тих чи тих географічних пунктів; назви установ або закладів, пов'язаних з тією чи тією діяльністю; назви місць, на яких

відбувається дія за допомогою якогось знаряддя; топонімічні назви [1, с. 9].

В українській мові к. XVII – поч. XXI ст. спостерігалось активне використання суфіксів **-ня, -альня, -ильня, -ельня, -івня, -евня, -овня, -ник / -альник, -ильник, -ельник, -иця, -ок, нульового форманта** та деяких інших для творення композитів *nomina loci*. Такі похідні функціонують у двох структурних різновидах, відповідно до морфологічного вираження опорного компонента, – з опорною вербальною та субстантивною основами. Залежний компонент займає препозицію деривата й мотивований переважно основами іменників, прикметників, іноді займенників. Слід зазначити, що деякі композити є полімотивованими структурами, зважаючи на складні процеси їхнього творення.

Одним із продуктивніших типів композитно-суфіксальних локативів нової української мови к. XVII – поч. XXI ст. були складення на **-ня, -альня, -ильня, -ельня, -арня** з опорним **вербальним** компонентом та **субстантивом** у препозиції: *хл^бодавня* (д. п. XVII – д. п. XVIII Тимч II 463) «пекарня» (давати хліб); *винокурня* (1776 ДДГ 336, УмСп 96, ІвШум I 37, СУМ I 442) «заст., те саме, що винниця» (курити вино); *книготискарня* (Ж 352); *костопальня* (Ж 371, ІвШум I 161, Шел 39) «піч для обпалення костей»; *мукомельня* (Ж 458); *мукосійня* (458); *риболовня* (802); *словолитня* (Ж 885, СУМ IX 373) «спец., заст., майстерня для відливання друкарських знаків і літер»; *шаповальня* (Ж 1083, СУМ XI 409) «спец., майстерня, де способом валяння з вовни виготовляють шапки» тощо. Композити цього типу рееструються й у підперіод з к. XIX до поч. XX ст.: *каменоломня* (УмСп 340, ГТ 30, Р-УГС 75, РУТС 173, Програма 250, СУМ IV 81) «те саме, що каменярня»; *круподерня* (УмСп 387, Гр II 314, РУТС 205, СУМ IV 373) «підприємство, на якому виготовляють крупи»; *лісорізня* (УмСп 417); *хлібопекня* (УмСп 628, Гр IV 401) «пекарня» тощо.

Активність творення цих похідних зростає з поч. XX ст.: *воловодня* (Гр I 250) «місце на базарі, де продають рогату худобу»; *дроворубня* (I 446) «місце, де рубають дрова»; *котолупня* (II 293) «місце, де вбивають та обдирають котів; перен., місце катування»; *восколийня* (ІвШум I 46), пор. *восколитня* (Програма 54) «підприємство, на якому добувають віск з вошини»; *бавовнопрядня* (Саб 28, Шел 7) «фабрика»; *книгозбірня* (Саб 21, ІвШум I 152, СУМ IV 196, Сташко 20) «заст., бібліотека»; *бензольодестильярня* (Шел 6) «бензолловий завод»; *вантажопідіймальня* (Шел 9, ГТ 82) «станція вантажопідйомна»; *водогрійня* (Шел 10, РУТС 52, СУМ I 720, СНТ 86), *водогрільня* (Саб 146) «приміщення у якому гріють воду»; *джутопрядня* (Шел 20); *древотерня* (22); *бавовночисня* (25) «завод»; *залізвальцювальня* (25) «завод»; *машинобудівня* (25) «завод»; *мідевальцювальня* (25) «завод»; *міделиварня* (25) «завод»; *паркеторобня* (25) «завод»; *нафтодестильярня* (25) «нафтоперегонний завод»; *рудопальня* (25) «завод»; *сталеливарня* (Шел 25, РУТС 529) «завод»; *трубовальцювальня*

(Шел 25) «завод»; *цукрорафінарня* (25) «завод, на якому рафінують цукор»; *чавуноливарня* (25) «завод»; *смолодестиллярня* (25) «завод по дистиляції смоли»; *рейковальцювальня* (25) «завод»; *паровикобудівня* (39) «котлобудівний завод»; *фарботерня* (40) «приміщення, де тнуть фарбу»; *паротягобудівня* (45) «майстерня, де будують паровози»; *вагоноскладальня* (45) «приміщення, де збирають вагони»; *сміттєпальня* (50) «станція сміттєспалювання»; *пілотвірня* (Шел 59, ГТ 56) «відділення для утворення піни»; *каменопильня* (Шел 101, ГТ 23) «фабрика»; *коноплеткальня* (Шел 101); *вуглезбагатня* (101); *золотовилучальня* (Шел 101, ГТ 23) «фабрика, на якій вилучають золото»; *вуглезмішувальня* (Шел 101); *рудозбагатня* (101) «фабрика збагачення руди»; *шовкосукальня* (106); *лісопильня* (ДзПодністр 46, Програма 207, РУТС 213) «лісопильний завод»; *золотопромивальня* (ГТ 23, РУТС 154), пор. *золотопромивня* (Шел 30) «фабрика»; *мінералодробарня* (ГТ 23) «завод»; *пилозбірня* (68) «камера для збирання пилу»; *нафтовидавальня* (48) «станція нафтовидавання»; *вантажоприймальня* (81) «станція вантажоприймальна»; *водотяжня* (81) «станція водопідйомна» та ін. Зростання і розвиток терміносистеми аналізованого періоду передусім пов'язують із «... найбуйнішим розвоєм української культури, зокрема й української мови. Ці роки пробудили в українського народу глибоку національну свідомість і міцну самовпевненість» [2, с. 123].

Технічна лексика другої половини ХХ ст. насичена складеннями аналізованого типу: *бронзоливарня* (РУТС 33, СНТ 62); *коноплетпрядильня* (РУТС 341); *бавовнопрядильня* (РУТС 34, СНТ 63); *воскобілильня* (РУТС 59, СНТ 94); *глиновальня* (РУТС 92); *глином'яльня* (РУТС 92); *гребенечесальня* (РУТС 98); *дроболиварня* (РУТС 122); *дровопильня* (РУТС 122); *золотоплющильня* (РУТС 154); *льонопрядильня* (РУТС 220); *мідноливарня* (РУТС 231); *м'ясоохолодобоїня* (РУТС 252) «приміщення, де розділяють м'ясо та охолоджують»; *плитоломня* (РУТС 367); *рибокоптильня* (РУТС 476) «спеціальне місце, де коптять рибу»; *риборозві(о)дня* (РУТС 477) «господарство, яке займається розведенням риби»; *сажкокоптильня* (РУТС 478); *свинцеливарня* (РУТС 490); *солеломня* (РУТС 518); *сукновальня* (РУТС 544, СУМ ІХ 831) «сукновальна майстерня»; *шовкомотальня* (РУТС 623, СУМ ХІ 507) «приміщення, призначене для шовкомотання»; *шовкопрядильня* (РУТС 623, СУМ ХІ 507) «підприємство, де прядуть шовк»; *шерстечесальня* (РУТС 624); *шерстепрядильня* (РУТС 624, СУМ ХІ 444) «текст., майстерня, де виготовляють шерсть»; *смолокурня* (СУМ ІХ 416) «приміщення для смолокуріння» тощо. Аналогічно до назв приміщень виробничого призначення спорадично творяться деривати назви установ, закладів інших спецспрямувань: *горлодерня* (Нелюба 105) «приміщення, у якому деруть горло (про Верховну Раду)» і под.

Серед цих складень виділяються групи з найбільш продуктивними мотивувальними дієслівними основами: *варити*, *сушити*, *робити*,

копати, бити, топити, мити та ін. Такі деривати називають приміщення, призначене для виробництва дії, названої основою дієслова і конкретизовану першою основою складення.

Субстантивно-вербальні складення, мотивовані основою дієслова *бити*, активно рееструються з другої половини XIX ст.: *воскобойна* (Ж 122), *воскобойня* (Ж 122, УмСп 246, Програма 54, СУССГ 44), *воскобійня* (Гр I 257, ІвШум I 46, Шел 24, РУТС 59, СУМ I 743, РУСНТ 78, СНТ 94), *воскобитня* (Програма 54) «приміщення, підприємство, де добувають віск із вощини»; *холодобойня* (РУТС 608); *маслобойна* (Арк I 306) «посудина для збивання масла». Ця підгрупа похідних характеризується множинною мотивацією. З цього ж часу фіксуються складення, мотивовані основою дієслова *копати*: *рудокопальня* (Ж 841, ІвШум II 135, Саб 308); *рудокопня* (Ж 841, УмСп 368, Саб 152, ГТ 44, ІвШум II 135) «копальня»; *мідекопня* (Шел 38), *мідокопня* (Ж 441) «копальня»; *платинокопня* (Шел 73) «копальна платини»; *глинокопня* (ГТ 44) «кар'єр»; *залізокопня* (ГТ 44) «копальня»; *золотокопня* (ГТ 44) «рудник». Деривати, з доміантною основою дієслова *варити*: *миловарня* (Ж 437, УмСп 246, Шел 25, РУТС 252, СУМ IV 705) «заст., пивоварня, підприємство на якому виготовляють мило»; *пивоварня* (Ж 631, УмСп 80, ІвШум I 29, СУМ VI 350) «заклад, де варять пиво»; *солеварня* (УмСп 80, ІвШум I 29, Шел 25, Р-УТС 216, РУТС 39, СУМ IX 442, РУСНТ 470) «підприємство, де виварюють соль»; *цукроварня* (УмСп 911, Саб 348, ІвШум II 141, Шел 25, РУТС 483, СУМ XI 247), «... буряки тепер для цукроварні» (РВідр 139) «цукровий завод»; *медоварня* (УмСп 80, ІвШум I 29, РУТС 232, СУМ IV 664, РУСНТ 237) «приміщення для варіння меду»; *куховарня* (ЛексФр 112, Саб 276, РУСНТ 493); *клеварня* (Шел 25, РУТС 184, СУМ IV 177) «завод, де варять клей»; *оліеварня* (Шел 25) «завод»; *салітроварня* (Шел 87), *селітроварня* (РУТС 494, СУМ IX 119) «місце, де виготовляють селітру»; *квасоварня* (РУТС 180, СУМ IV 131) «підприємство, де варять квас»; *костоварня* (РУТС 198); *фарбоварня* (РУТС 200, СУМ X 563) «спец., приміщення для виготовлення фарб»; *сироварня* (РУТС 549, СУМ IX 200) «підприємство, що виготовляє сир»; *сталеварня* (СУМ IX 639) «цех, де відливають сталь» тощо. Окремо слід виділити складення з вербально-вербальним типом основ *куроварня* (СПГ 52) (*курити* і *варити*) «горілчаний завод».

З поч. XX ст. фіксуються деривати, мотивовані основою дієслова *робити*: *возоробня* (Гр I 249) «сарай, у якому роблять вози»; *бляторобня* (Шел 6) (від *блят* «ткацьке бердо; пластина; дошка для малювання; дошка стола») і *робити* (ЕСУМ I 216) «бердов'язальна майстерня»; *деревобробня* (Шел 20) «завод»; *дизелевиробня* (Шел 24); *динамовиробня* (Шел 24) «динамобудівний завод»; *ефелепереробня* (Шел 25) «завод, що займається переробкою»; *мулопереробня* (Шел 25) «завод, де перероблюють мул»; *нафтообробня* (Шел 25) «нафтообробний завод»; *нафтопереробня* (Шел

25) «нафтопереробний завод»; *смоковиробня* (Шел 25) «насособудівний завод»; *турбіновиробня* (Шел 25) «завод»; *чорнилоробня* (Шел 25) «завод»; *кіновиробня* (Шел 34); *моторовиробня* (Шел 49); *виноробня* (РУТС 48, СУМ I 442) «підприємство, де виготовляють вино»; *маслоробня* (РУТС 226, СУМ IV 639, РУСНТ 234) «підприємство, де виготовляють масло». Серед складень цього структурного типу трапляються похідні, мотивовані основою дієслова *сушити*: *горохосушарня* (Шел 17, РУТС 95) «пристрій»; *солодосушня* (Шел 90), пор. *солодосушарня* (РУТС 518); *пiскосушарня* (Р-УГС 152); *горохосушильня* (РУТС 95); *дровосушильня* (РУТС 122); *лісоосушарня* (РУТС 214, СТЛ 50); *плодосушарня* (РУТС 368); *бавовноосушарня* (СУМ I 78) «приміщення, в якому просушують бавовну-сирець або насіння бавовнику»; *плодосушарня* (СУМ VI 590) «пристрій або приміщення для сушіння плодів»; *деревосушарня* (СТЛ 50); *шишкоосушарня* (СТЛ 108). Рідко творяться триосновні *потіпа loci*: *плодоовочесушарня* (РУТС 368, СУМ VI 589) «апарат або приміщення для сушіння плодів і овочів». У цей же період активно творяться похідні, мотивовані основою дієслова *мити*: *вовномийня* (Шел 24); *вуглемийня* (Шел 98); *формомийня* (Шел 102); *посудомийня* (СУМ VII 390) «приміщення, де миють посуд»; *шерстемийня* (СУМ XI 444) «текст., приміщення, де промивають шерсть; машина для промивання шерсті» і под. Позитивної динаміки набуває тип складень з основою дієслова *топити* у мотивувальному словосполученні: *залізотопня* (Шел 25, ГТ 23) «завод»; *салотопня* (Шел 25, РУТС 479, СУМ IX 21, РУСНТ 435) «підприємство, де витоплюють сало»; *сіркотопня* (Шел 25) «завод»; *сталетопня* (Шел 25, СУМ IX 640) «заст., сталеливарня»; *чавунотопня* (Шел 25) «завод»; *сніготопня* (Шел 89); *метальотопня* (ГТ 23) «завод»; *жиротопня* (РУТС 129) та ін. Трапляються в цей період композити, другий компонент яких співзвучний з самостійним словом. Але, вживаність другого компонента в мові як самостійної лексичної одиниці не доводить, що саме це слово є одним із твірних конкретного композита. Полімотивованість таких структур не викликає сумнівів.

Рідко творяться локативи, мотивовані *іменними* основами: *дубоекстрато(і)вня* (Шел 25) «завод дубових екстрактів» (екстракт дуба); *м'ясольодовня* (Шел 50) «м'ясне сховище» (м'ясо і лід).

Серед композитно-суфіксальних іменників-локативів нової української мови аналізованими джерелами реєструються складення з формантом **-ник**: *курпарник* (Ж 392) «місце, де паряться кури (курник)»; *свиногінник* (ЛексФр 215) «місце, куди виганяють свиней»; *накипоустійник* (Шел 51) «резервуар для відстоювання накипу»; *ніскоосадник* (ГТ 52); *шлаковідстійник* (Р-УГС 261, РУТС 627, РУСТГ 297) «резервуар для відстоювання шлаків»; *водовипарник* (РУТС 52); *водовідстійник* (53); *газосушник* (83); *грязевідстійник* (100) «приміщення, де відстоюється грязь»; *гноївкозбірник* (РУТС 128, СУМ II 97) «споруда на тваринницьких фермах для збирання

гноївки»; *жировідстійник* (РУТС 129); *золівідстійник* (РУТС 153, РУСТГ 74); *медовідстійник* (РУТС 232); *накиповідстійник* (260); *пісковідстійник* (358); *пиловідстійник* (436); *рибокoptильник* (476) «приміщення, де копять рибу»; *спиртовипарник* (525) «приміщення»; *шлямовідстійник* (627); *сечозбірник* (ІХ 152) «резервуар, де зберігають сечу»; *свиновідгодівельник* (ІХ 71) «приміщення для вигодовування свиней»; *свинорийник* (Арк ІІ 138) «місце, прорите дикими свиньми» тощо. Рідше творяться складення на **-ник**, мотивовані *ад'єктивно-субстантивними* словосполученнями: *куролапник* (ІвШумл І 170) (курячі лапи) «курник»; *суховершинник* (СУМ ІХ 546) «ліс з сухими вершинами дерев»; *високостовбурник* (СТЛ 24) «ліс із високими деревами». Поодинокі документуються композити із *субстантивно-субстантивними* типами основ: *скотомогильник* (СУМ ІХ 308) «місце, де закопують трупи тварин» (могили для скоту) і под.

Опрацьованими джерелами нової української мови реєструються похідні з вокативною семантикою на **-иця**. У більшості це *субстантивно-вербальні* складення, які відносять до архаїзмів: *воскобійницья* (Котл 153, Ж 122) «приміщення, де видобувають віск з вощини»; *богомільницья* (Ж 36, УмСп 53, Гр І 80) «будинок для молитов»; *глином'яльницья* (Шел 16) «приміщення, де місять глину»; *нафтомірницья* (ГТ 71) «резервуар, у якому вимірюють рівень нафти». Пізніше спостережені композити-назви відкритого простору з іншими типами основ: *старополиця*, *старополиця* (Лис 203, СтЛПП 29) «заросле травою поле, що свідомо не обробляється»; *голометиць'а* (ПП. 117), *суховетр'иця* (ПП 117), *ч'істополиця* (ПП 117) «місце, де вітер здув сніг» тощо.

З др. пол. XVIII ст. поодинокі реєструються композитно-суфіксальні іменники-локативи, утворені за допомогою **нульового** суфікса: *идѣ же водотечи* водня (1766 Ск І 213); *гниловід* (Гр І 293) «болото»; *книгозбір* (Гр ІІ 257) «бібліотека»; *пішохід* (Гр ІІІ 190) «тротуар»; *трубопровід* (Сікорська 180) (від *трубу провод/и/ти*); *водогін* (Огієнко 20); *водопровід* (СУМ І 721) та ін.

Композити на **-ок**, які виражають значення місця, фіксуються рідко: *сухолісок* (Ж 938) «сухий ліс»; *первонуток* (СУМ VI 120) «перша зимова дорога по новому снігу (путок-путь)».

Отже, композитно-суфіксальні іменники зі значенням господарського і виробничого призначення реєструються з кінця XVII ст. й до сьогодні. Творяться такі складення за допомогою суфіксів **-ня / -альня, -ильня, -ельня, -арня, -івня, -евня, -овня, -ник / -альник, -ильник, -ельник, -иця, -ок, нульового форманта** і характеризуються множинністю мотивацій. Ранній період нової української мови вирізняється активним творенням складних локативів з використанням суфіксів **-ня, -альня, -ильня, -ельня, -иця**. Значна частина цих дериватів має домінуючу вербальну основу та залежну субстантивну. З др. пол. XIX ст. спостережене активне творення

комполитів-локативів з різними типами основ та використанням різних суфіксів для їхнього творення. Але наприкінці ХХ ст. така динаміка послаблюється. На поч. ХХІ ст. аналізовані субстантиви продовжують утворюватися, але значно рідше.

Література

1. Ковалик І. І. Назви місця в східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами (словотвір) / І. І. Ковалик // Слов'янське мовознавство : зб. ст. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958б. – С. 6–37.
2. Кочан І. М. Українське термінознавство 1920-х років: погляд з позицій ХХІ століття / Ірина Миколаївна Кочан // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип. 52. – Львів. – 2011. – С. 122–129.
3. Сіроштан Т.В. Формування словотвірної структури поміна loci в новій українській мові кінця ХVІІ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. В. Сіроштан. – Запоріжжя : ЗДУ, 2011. – 20 с.
4. Словотвір сучасної української літературної мови. – К. : Наук. думка, 1979. – 408 с.

Список умовних скорочень використаних джерел

- Арк І, ІІ – Григорій Аркушин. Словник західнопольських говірок : у 2-х т. Т.І. А–Н. – Луцьк : Ред.-вид. відділ «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – ХХІV. – 354 с.
- Гр – Словарь української мови : у 4 т. / Збірн. ред. журн. «Киевская старина». Упорядкував, з додаванням власного матеріалу, Б. Грінченко. – К., 1907–1909.
- ГГ – П. Василенко, Ів. Шелудько. Словник гірничої термінології (Проект). – Х. : Держ. вид-во України, 1931. – 142 с.
- ДДГ – Ділова документація Гетьманщини ХVІІІ ст. : зб. документів / АН України. Ін-т української археографії та ін. ; упоряд., автор передмови та комент. В. Й. Горобець ; відп. ред. Л. А. Дубровіна. – К. : Наук. думка, 1993. – 392 с.
- ДНМ – Ділова і народно-розмовна мова ХVІІІ ст. Матеріали сотенних канцелярій і ратуш Лівобережної України : АН УРСР Ордена трудового червоного прапора. Ін-т мов-ства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1976. – 416 с.
- Ж – Є. Желєхівський, С. Недільський. Малороско-німецький словар : у 2 т. – Львів : Друкарня тов. ім. Шевченка, 1886. – 1117 с.
- ІвШум – С. Іваницький, І. Шумлянський. Російсько-український словник : у 2-х томах. – Вінниця : Нова друкарня Пойлішер, 1918. – Т. І. – 266 с. ; Т. ІІ. – 250 с.
- ЛексФр – Лексика поетичних творів Івана Франка : Методичні вказівки з розвитку лексики. – Львів : ЛДУ, 1990. – 262 с.
- Нелюба – Словотворчість незалежної України. 1991–2011 : Словник / Укл. А. Нелюба. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2012. – 608 с.
- Прогр – Й. О. Дзєндзелівський. Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови. – К. : Наук. думка, 1987. – 300 с.
- РВідр – Золоті рядки української поезії : Розтріляне Відродження. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 224 с.
- Р-УГС – Російсько-український гірничий словник / Укл. О. А. Ковшуля, М. В. Гармаш, М. С. Зільбан. – К., 1959.
- РУСНТ – Російсько-український словник наукової термінології : Суспільні науки / Й. Ф. Андерш, С. А. Воробйова та ін. – К. : Наук. думка, 1994. – 595 с.
- РУСТГ – Російсько-український словник з теплотехніки та газо техніки : 32000

термінів / Укл. : І. М. Шелудько, П. І. Глин, В. Г. Мариниченко ; Відп. ред. акад. АН УРСР І. Т. Швець. – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1962. – 308 с.

РУТС – Російсько-український технічний словник / Укл. М. М. Матійко, О. М. Матійко, Н. С. Родзевич, Г. М. Гнатюк, А. М. Матвієнко. – К. : Держ. вид-во технічної літ-ри УРСР. – К., 1961.

Саб – Сабалдир Г. О. Практичний російсько-український словник. – К. : Видавниче товариство «Час», 1926. – 436 с.

Сікорська – Сікорська З. С. Українсько-російський словотворчий словник / З. С. Сікорська. – К. : Рад. шк., 1985. – 188 с.

Ск – Григорій Сковорода. Твори. – К. : Веселка, 1996. – 271 с.

СНТ – Російсько-український словник наукової термінології : Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та космос / В. В. Гейченко, В. М. Завірюхіна, О. О. Зеленюк та ін. – К. : Наукова думка, 1998. – 892 с.

Сташко – М. Сташко. Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів. – Львів : СП «БаК», 1996. – 200 с.

СТЛ – Російський словник термінів лісництва / Укл. : Л. Полюга та ін. – К., 1980

СУМ I–XI – Словник української мови : в 11 т. / Ред. колегія : І. К. Білодід (гол.) та ін. – К. : Наук. думка, 1970–1980.

Тимч – Історичний словник українського язика / За ред. Є. Тимченка. – Харків–Київ : ДВУ, 1930–1932. – Т. 1. – 937 с.

УмСп – Уманець М., Спілка А. Словарь російсько-український. – Берлін : Українське слово, 1924.

Шел – Практичний словник виробничої термінології / Упор. І. М. Шелудько. – Х. : Рад. шк., 1931. – 110 с.

УДК 81'373.613:811.133.1

Г. І. Сидорук

СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СЕМАНТИЧНИХ РОЗБІЖНОСТЕЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЄС)

Сидорук Г. І. Способи вирішення семантичних розбіжностей при перекладі англомовних юридичних термінів (на матеріалі цивільно-правових документів ЄС).

У статті з'ясовуються особливості перекладу англомовних юридичних термінів українською мовою з урахуванням семантичних змін, що відбуваються при цьому. Встановлено, що юридичній термінології в англійській та українській мовах властиві національно-правові компоненти змісту. Виписано критерії відтворення семантики цивільно-правових термінів.

Ключові слова: цивільно-правова термінологія, метафоризація, полісемія, омонімія.

Сидорук Г. И. Способы разрешения семантических расхождений при переводе англоязычных юридических терминов (на материале гражданско-правовых документов ЕС).

В статье раскрываются особенности перевода англоязычных юридических терминов на украинский язык с учетом семантических изменений, происходящих при этом. Установлено, что юридической терминологии в английском и украинском языках присущи национально-правовые компоненты содержания. Описаны критерии воспроизведения семантики гражданско-правовых терминов.

Ключевые слова: гражданско-правовая терминология, метафоризация, полисемия, омонимия.